

Сьогодні книгозбірні стали місцем сили для громади, — інтерв'ю з директоркою бібліотеки Ольгою Романюк

30 ВЕРЕСНЯ 2025, 17:02

МАРІЯ КАТАЄВА

3048

Ольга Романюк. Фото надане Ольгою Романюк

Як бібліотеки Києва переживають воєнний час та яку роль відіграють у зміцненні стійкості суспільства, як відбуваються поповнення бібліотечних фондів та чим цікавляться читачі, «Вечірній Київ» розпитав у директорки Публічної бібліотеки імені Лесі Українки Ольги Романюк.

Всеукраїнський день бібліотек Україна відзначає вже вчетверте у час війни. Сьогодні бібліотеки перетворилися на простори підтримки й діалогу, де поряд із бібліотечними подіями і візитами читачів плетуться маскувальні сітки, готуються сухі борщі для фронту, надається психоемоційна підтримка і проводяться тренінги з медіаграмотності.

Про роботу столичних бібліотек, основні виклики та волонтерську діяльність розповіла директорка Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва Ольга Романюк.

Ольга Романюк. Фото надане Ольгою Романюк

— Цьогоріч Всеукраїнський день бібліотек відбувається вже вчетверте під час війни. Яке значення має це свято для бібліотечної спільноти Києва?

— Сьогодні, в умовах війни, ми відзначаємо не просто день бібліотек, а день нашої стійкості. Адже бібліотеки продовжують працювати, гуртувати людей, підтримувати громаду й водночас бути простором надії.

Наразі наш бібліотечний ресурс — це не лише книжки й доступ до інтернету. На першому плані — соціальна функція, бібліотерапія, психоемоційна підтримка, спілкування, довіра. Це те, що допомагає нашому зраненому суспільству відновлювати сили й триматися разом.

НА ПЕРШОМУ МІСЦІ — ПІДТРИМКА ЗСУ І ПОСТРАЖДАЛИХ СПІВГРОМАДЯН

— Як змінилася роль бібліотек у цей непростий час?

— Бібліотека в усі часи була досить гнучкою інституцією. Війна змусила бібліотеки швидко адаптувати свою діяльність під потреби суспільства, яке боронить свою незалежність.

На першому місці — підтримка ЗСУ і наших співгромадян, які постраждали. В бібліотеках ми організовуємо артпростори, курси, різноманітні клуби для дорослих і дітей, зустрічі з психологами, групи взаємопідтримки. Люди приходять до нас не тільки за книжкою, а й за спокоєм, за відчуттям, що вони не самі. Тихе волонтерство — це також про бібліотекарів.

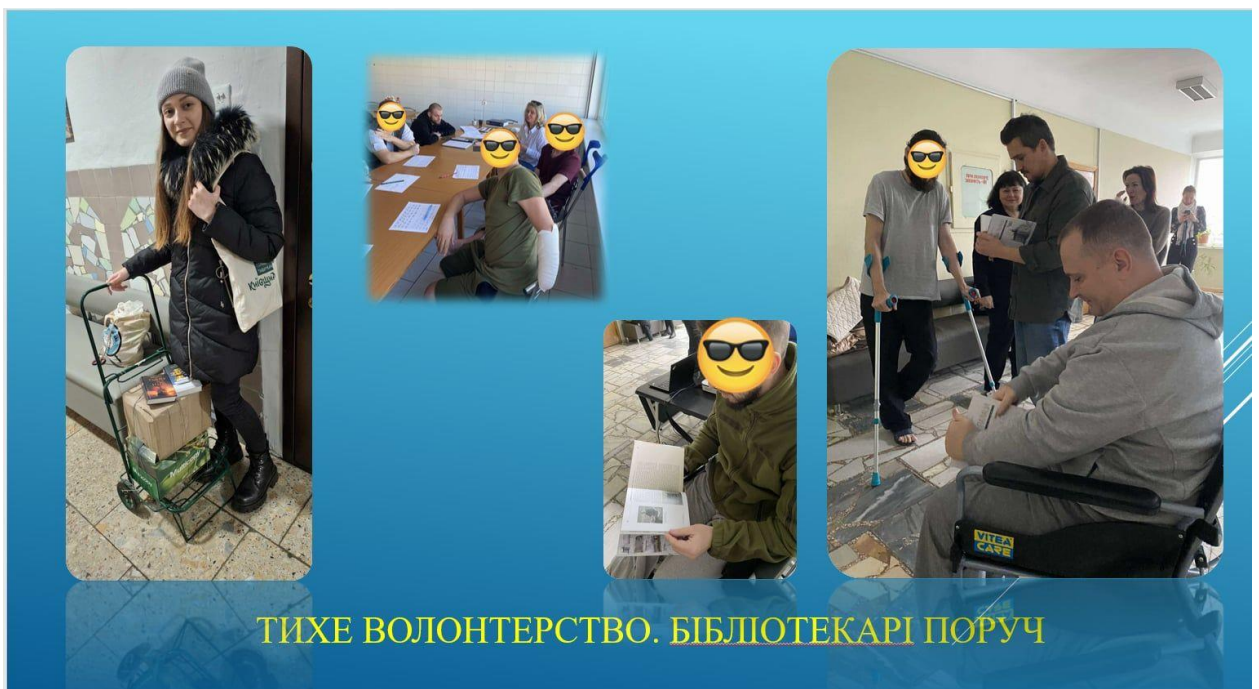

Активне просування української ідентичності й мови та створення можливостей для навчання дорослих — це теж про щоденний внесок у стійкість нашого суспільства. У нас діють розмовні клуби українською, літературні студії, курси з вивчення інших мов, тренінги з цифрової і медіаграмотності та критичного мислення. І все це абсолютно безкоштовно

для відвідувачів. Це не лише про знання, а й про захист від маніпуляцій, про формування свідомого й відповідального суспільства.

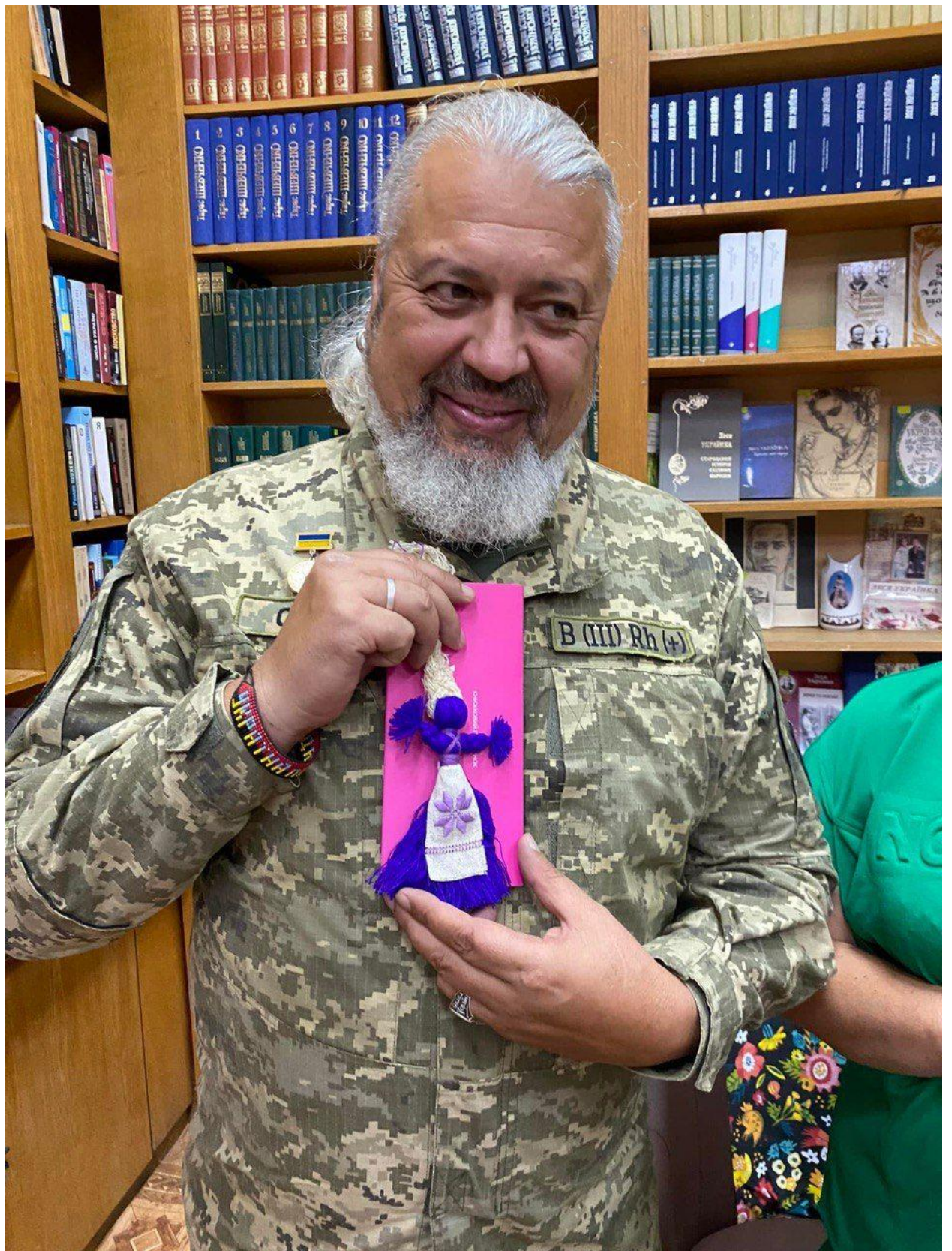
— У вересні районні бібліотеки Києва на круглому столі, що відбувся у головній міській бібліотеці, ділилися своїм внеском у реалізацію Міської цільової програми «Підтримка киян Захисників та Захисниць України» на 2023-2025 роки. Що здійснюється у цьому напрямку?

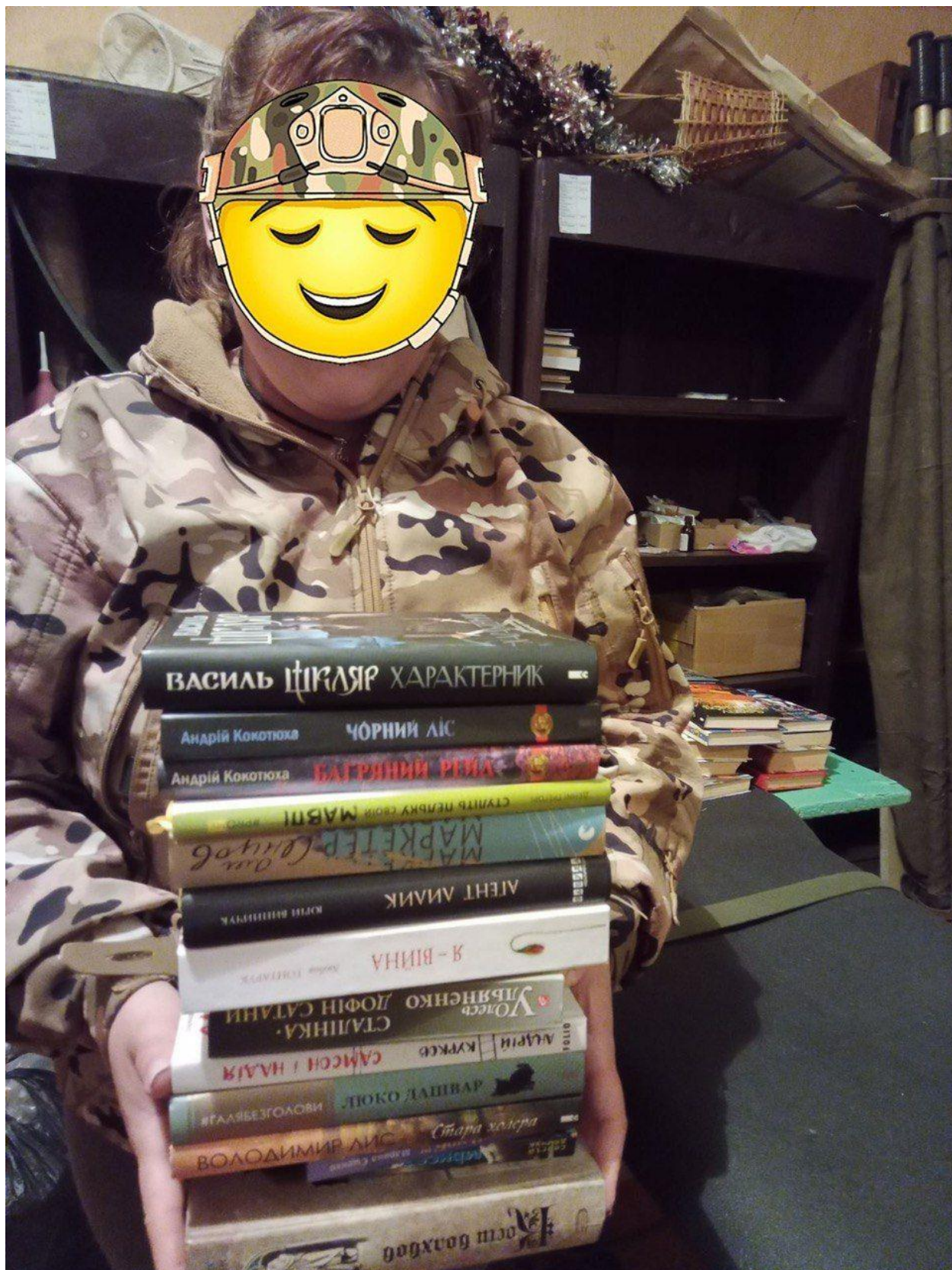
— Загальна картина виявилася вражаючою. Хтось більше зосередився на культурних заходах, хтось на психологічній підтримці, хтось на соціальній допомозі захисникам і переселенцям. Ми своєю щоденною роботою довели, наскільки потужною є бібліотечна мережа столиці. Це справді фронт культурної, освітньої й соціальної стійкості.

У багатьох бібліотеках плетуть маскувальні сітки, виготовляють окопні свічки, готують сухі борщі для фронту. В Оболонському районі вже майже 10 років діє унікальний проєкт «Лента за лентою» — це спільне плетіння маскувальних сіток, що започатковане ще 2014 року і до якого долучалися навіть іноземці, що прагнуть підтримати Україну і відчувати дух незламності українців. Письменниця Катерина Кулик, яка працює у мережі бібліотек району, збрала понад 100 тисяч гривень для підтримки одного з добровольчих батальйонів.

Але це лише один приклад. Насправді бібліотечна спільнота Києва реалізує десятки важливих проєктів. Це літературні вечори й презентації книжок наших військових авторів, фронтових музикантів, відеочитання поезій про жінок-захисниць. Це психоемоційна підтримка та творчість.

У Публічній бібліотеці Лесі Українки відбуваються щотижневі жіночі кола для родин військових, працює волонтерський проєкт «Сорочка для захисника», проводяться артпрактики «Нейромалювання» і «Глинотерапія». Організують благодійні вечори на підтримку ЗСУ. Разом із благодійними організаціями бібліотекарі супроводжували дітей полеглих героїв у музеї,

проводили для них майстер-класи й навіть взяли участь у Всеукраїнському форумі «Дітям наших захисників: турбота, що об'єднує».

Бібліотекарі провідують захисників у шпиталях, приносять їм книжки і проводять з ними терапевтичні заходи. У бібліотеках Солом'янки плетуть для захисників адаптивні шкарпетки, шують і передають у шпиталі спеціальну білизну, проводять майстер-класи з виготовлення оберегів для захисників.

Працівники бібліотек Голосіївського району зібрали кошти та придбали FPV дрон-камікадзе для 204 окремого батальйону ТрО. Організували зустрічі із юристами, які допомагають військовим та їхнім родинам консультаціями із соціально-правових питань, бібліотеки Дніпровського району.

Плетіння сіток, презентації, надихаючі мистецькі заходи підтримки ЗСУ — це також і про бібліотеки Подолу. Проєкти «Бути поруч» та «З перших вуст про війну», виставки пам'яті й зустрічі зі свідками війни, а також майстер-класи з маскувальної роботи проводять бібліотеки Святошинського району.

Це далеко не повний перелік напрямків діяльності і тихого волонтерства київських бібліотек. Але це можливість сказати: «Ми поруч». І для бійців, і для їхніх родин важливо відчувати, що бібліотека — це тяж тил, це місце сили, де завжди підтримають.

Постраждале приміщення центральної бібліотеки Солом'янки. Фото з соцмереж

БІБЛІОТЕКА СЬОГОДНІ— ЦЕ НЕ ТІЛЬКИ ПРО КНИЖКИ, А Й ПРО ВЗАЄМОДІЮ, ДІАЛОГ, ПІДТРИМКУ ТА РОЗВИТОК ГРОМАД

— Які основні виклики сьогодні постали перед бібліотеками?

— Найсерйозніші виклики, з якими нині стикаються бібліотеки, — це обмежене фінансування, тотальна цифровізація, поява штучного інтелекту та кадрова проблема, пов'язана з вкрай низькими зарплатами у галузі.

Ми відповідаємо на ці виклики різними шляхами. Зокрема, беремо участь у грантових програмах, ведемо фандрейзингову діяльність, формуємо

навколо бібліотеки групи підтримки й активно розвиваємо партнерство. Наші бібліотекарі постійно навчаються й освоюють нові цифрові інструменти. Штучний інтелект ми використовуємо для аналітики, підготовки текстів і візуальних матеріалів, модерування інформаційних потоків, що допомагає зекономити час і ресурси та зосередитися на головному — спілкуванні з людьми.

Часткове вивільнення традиційної інформаційної функції лише підсилює соціальну місію бібліотек. Адже бібліотека сьогодні — це не тільки про книжки, а й про взаємодію, діалог, підтримку та розвиток громад.

Колектив Публічної бібліотеки імені Лесі Українки. Фото з соцмереж

У нашій бібліотеці працюють молоді й дуже активні фахівці, якими ми пишаємося. Так, матеріальна сторона стимулювання робіт в бібліотеці слабка, але вона певною мірою компенсується підтримкою адміністрації, сприянням у реалізації творчих ідей молоді, свободою самовираження та багатовекторністю діяльності.

Тут молодий бібліотекар може спробувати себе та вдосконалюватися як модератор дискусії, і як фотохудожник, чи редактор, чи психолог... — саме ця багатогранність робить бібліотеку живим, сучасним, потрібним простором, а бібліотекарів універсальними фахівцями.

Вхід до Публічної бібліотеки імені Лесі Українки. Фото з соцмереж

— З якими важливими подіями та планами на майбутнє зустрічає своє професійне свято Публічна бібліотека імені Лесі Українки?

— Ми не сповільнюємо темпи нашої діяльності, хоча, як усі ми сьогодні, виснажені щоденним терором ворога. Навпаки, намагаємося максимально використовувати всі наявні ресурси бібліотеки та партнерські зв'язки, які останнім часом значно розширилися, зокрема й на міжнародному рівні. Цього року ми підписали угоду про співпрацю з ГО «БО М'яка сила», одним зі статутних завдань якої є допомога бібліотекам України, зокрема й нашій.

Спільно працюємо над реалізацією масштабного проєкту — забезпечення бібліотеки сучасним функціональним бібліобусом. Завдяки ньому плануємо охопити увагою, бібліотечним обслуговуванням і заходами психоемоційної підтримки захисників, які перебувають в реабілітаційних центрах Києва і передмістя, брати участь у міських книжкових подіях.

Ми вивчили досвід реалізації подібних ініціатив у Європі, а також мали нагоду відвідати та презентувати свою діяльність на Першому міжнародному конгресі мобільних бібліотек у польському місті Гостинь. Щойно завершили роботу, дуже непросту, над грантовою заявкою до міжнародного фонду. Сподіваємося на успіх. Якщо ж не переможемо — отримаємо досвід у будь-якому разі!

Поряд із великими нашими планами не менше тішать і надихають поточні реалізовані плани: ми оновили підлогу у відділі абонементу, отримали суттєве поповнення книжкового фонду завдяки піклуванню Департаменту культури КМДА. Свій професійний день ми відзначимо у колі читачів та партнерів. Для них підготували низку подій, більшість із яких підкреслить неоціненну роль бібліотек у розвитку громад.

Презентація воєнної літератури у Публічній бібліотеці імені Лесі Українки.
Фото з соцмереж

НА ПЕРШИЙ ПЛАН ВИХОДИТЬ ТЕРАПЕВТИЧНА ЛІТЕРАТУРА

— З 2022 року з бібліотечних полиць вилучають російськомовні книги. Як сьогодні відбувається поповнення фондів? Яких книжок найбільше не вистачає?

— Робота з актуалізації фондів та звільнення їх від засилля російськомовної літератури триває й досі, адже кожна книжка має інвентарний номер і повинна пройти офіційну процедуру зняття з обліку. Останніми роками обсяги списання щороку вдвічі, а то й утричі перевищували надходження. Полички бібліотек помітно спорожніли, проте ми вважаємо: краще менше, але якісне — своє, те, що посилює ідентичність, формує гордість за українську літературу і культуру.

Очевидно, що для оновлення фондів потрібні значні ресурси. Попри складну фінансову ситуацію, місто продовжує піклуватися про бібліотеки. Так, лише з початку цього року лише для 90 бібліотек для дорослих з міського придбано майже 7 тисяч примірників найкращих та найбільш запитуваних книжок. До кінця року очікуються додаткові поставки — закупівлі тривають.

Важливим джерелом надходжень є державні програми: понад 3,5 тисячі книжок надійшло за програмою Українського інституту книги, ще близько 2 тисяч — за міською програмою підтримки книговидавництва, яку реалізує Департамент суспільних комунікацій КМДА. Значну частину нових надходжень забезпечують дарувальники: видавництва, автори, благодійники та друзі бібліотек. Загалом за дев'ять місяців поточного року 90 бібліотек для дорослих Києва отримали понад 36,5 тисяч нових видань.

Водночас списали удвічі більше застарілої й неактуальної літератури. Усі нові надходження одразу відображаються в [електронній пошуковій базі](#), яка доступна користувачам онлайн цілодобово. Суттєве поповнення мають і дитячі бібліотеки. Ми прагнемо відповідати запитам читачів: якщо певна книга стає рейтинговою й популярною, намагаємося придбати її негайно, не чекаючи чергових бюджетних надходжень. Для цього запускаємо акції, звертаємося до партнерів і благодійників. Адже головне завдання бібліотеки — залишатися живим і актуальним простором, що відповідає очікуванням людей.

— Які нині запиту читачів? Чи є топ теми або найзатребуваніші автори?

— На перший план виходить так звана терапевтична література — читання, яке допомагає покращити ментальне здоров'я. І тут усе дуже індивідуально: комусь відволіктися від трагічної реальності допомагає любовний роман, комусь — детектив, іншим — гумористична книжка, а хтось шукає глибшого занурення у соціально-психологічний чи філософський роман, або ж обирає пізнавальну літературу психологічного й філософського спрямування.

За нашими рейтингами, які формуємо на основі читацьких запитів і статистики видач в електронній системі обліку, у першій десятці попиту нині — Ілларіон Павлюк, Євгенія Кузнецова, Марія Матіос, Андрій Кокотюха, Артем Чех, Марина Гримич, Василь Шкляр, Тамара Горіха Зерня, Сергій Жадан і Колін Гувер.

— Сьогодні актуальною є тема цифровізації та сучасних технологій. Як бібліотеки адаптуються до цього?

— Ми вчимося самі й паралельно навчаємо наших користувачів. На базі бібліотеки активно працює Хаб цифрової освіти. Цифрові технології не витісняють бібліотеки, а навпаки — трансформують і осучаснюють їх.

Сьогодні на службі бібліотек — сучасне програмне забезпечення, інтернет-платформи, соціальні мережі й навіть штучний інтелект.

Те, що раніше вимагало чималих зусиль у паперово-традиційній формі, цифровізація зробила швидшим і зручнішим. Завдяки цьому бібліотекарі отримали більше часу для головного — реалізації соціальних і культурних проєктів, налагодження партнерств, створення на базі бібліотек «третіх місць» для спілкування, навчання й творчості містян.

Читайте також:

- Бібліотеки та музеї столиці [стають](#) безбар'єрними. Так, 6 із 9 будівель бібліотек, підпорядкованих Департаменту культури КМДА, пристосовані для відвідування людьми на кріслах колісних.

Марія КАТАЄВА, «Вечірній Київ»